

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ*
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2023

A kutató neve: Jánosi Csongor	
A kutatás témája: Kányádi Sándor és erdélyi kortársai a román titkosszolgálati iratokban	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Románia, Bukarest
intézmény(ek)	Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (Securitate Irattárát Vizsgáló Országos Bizottság Levéltára)
A kutatás ideje: 2023. április 17. – június 18.	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
A kéthónapos bukaresti kutatás a Securitate Irattárát Vizsgáló Országos Bizottság Levéltárában (ACNSAS), a korábbi években is logisztikai és szakmai segítséget nyújtó Bukaresti Magyar Intézet támogatásával valósult meg, melyet ezúton is hálásan köszönök. A közkeletűen „CNSAS” levéltára, jogi személyiséggel rendelkező önálló közigazgatási hatóság, mely a román parlament ellenőrzése alatt áll, és amely az egykori kommunista titkosrendőrség, a Securitate archívumát kezeli. Az Európában, a maga nemében a harmadik legnagyobbban számító archívumot, a létrehozó intézmény eredeti logikája alapján, az egykori Securitatét követve szervezték meg. Kulturális ellenzéki tevékenységgel kapcsolatos iratokat tartalmazó főbb gyűjteményei a következők: 1. a politikai kritériumok alapján bíróság elé állítottak iratanyagait tartalmazó Bünygyi fond (<i>Fond Penal</i>) 2. a megfigyelt személyek aktáit tartalmazó Megfigyelési–adatgyűjtő fond (<i>Fond Informativ</i>) 3. a román(iai) emigrációval foglalkozó Külügyi Hírszerző Szolgálat fondanyaga (<i>Fond SIE</i>) 4. az elkönfiskált és lefoglalt anyagokat tartalmazó Kézirattár (<i>Fond Manuscrise</i>) és 5. a Dokumentációs fond (<i>Fond Documentar</i>). A témában általam vizsgált dossziék javarésze az első három pontban jelzett fondokhoz tartozik, és kisebb mértékben a Hálózati fondban (<i>fond Rețea</i>), illetve a szocialista államok – Szovjetunió, Magyarország, Bulgária – elleni kémelhárítás anyagait tartalmazó FCX sorozatban kaptak helyet. Az összesen 340 kötetre rúgó személyi anyagok az „ellenséges” magyar etnikumú dokumentált megfigyelését mutatják, elsősorban a tartományi vagy megyei mindenkori (3. vagy 1.) belföldi hírszerzési ügyosztály (<i>Serviciul de Informații interne</i>), illetve a fővárosi Securitate iratanyagai alapján, ideértve az iratképző szerv által kreált helyzetképeket, táblázatokat, névjegyzékeket, intézkedési terveket, informátori tájékoztatásokat, fénykép- és egyéb személyi anyagokat,	

* Jelen beszámoló további szerkesztés nélkül kerül közzétételre az ösztöndíj adományozójának honlapján.

elfogott levelezést és lehallgatási jegyzőkönyveket, a külső utcai követés eredményeit, illetve a „belső használatra” összeállított külföldi sajtószemlét, titkosszolgálati jegyzeteket és összefoglalókat. E kutatás végső formájában, a levéltári találatokhoz igazodva, Ádám Erzsébetre, Bajor Andorra, Balogh Edgárra, Beke Györgyre, Benkő Samura, Bodor Pálra, Cseke-Gyimesi Évára, Csép Sándorra, Deák Tamásra, Domokos Gézára, Elekes Ferencre, Farkas Árpádra, Fodor Sándorra, Gáll Ernőre, Hajdu Győzőre, id. Hermann Gusztávra, Huszár Sándorra, Imreh Istvánra, Jancsó Elemérre, Jordáky Lajosra, Kacsó Sándorra, Kallós Zoltánra, Kántor Lajosra, Kányádi Sándorra, Király Károlyra, László Bélára, Lászlóffy Aladárra, Lászlóffy Csabára, Lőrinczi Lászlóra, Panek Zoltánra, Páskándi Gézára, Pásztor Jánosra, Román Viktorra, Sütő Andrásra, Szekernyés Jánosra, Szemlér Ferencre, Székely Jánosra, Szilágyi Istvánra, Szőcs Gézára, Takács Lajosra, Újvári Ferencre és Vásárhelyi Gézára terjedt ki.

A kutatás módszere

A pályázatban vállaltakhoz igazodva, e kutatás az intézményi-gyűjteményi típusú hungarikafeltáráshoz törekedett, miután a Kányádi Sándor tízkötetes román titkosszolgálati iratanyagában felbukkanó erdélyi kortársainak a CNSAS-ban található elsődlegesen a Megfigyelési-adatgyűjtő-, illetve a Hálózati-, és Bűnügyi fondokban lévő dossziéik, papíralapú vagy mikrofilmes, változó terjedelmű magyar vonatkozású forrásanyaga teljes körű számbavételére vállalkozott, az áttekintett dossziék tételes jegyzékének elkészítésével. Mindez módszertanilag, a megelőző kutatási eredményeket is figyelembe véve két lépcsőben valósult meg: 1. A már kikutatott, részben feldolgozott és pdf-formátumban meglévő 157 akta ismertetésére. 2. A Kányádi ismeretségi köréhez tartozó erdélyi magyar értelmiségiek bukaresti levéltári vizsgálatára, azaz a kéthónapos ösztöndíjas időszak alatt kikért további 183 akta leírására.

A kutatási eredmények szélesebb közönséggel történő megismertetése (előadás(ok), publikáció(k) stb.)

A kutatás eredményeinek megismertetését konferenciaelőadások, illetve publikációk révén szeretném megvalósítani. A tudományos felszólalások terén kiváló alkalmat nyújt a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézet 2023. október 5-6-ai „*Identities, Representations and Policies: State-Minority Relations in the 20th and 21st Centuries*” című rendezvénye, melyen „Disidență intelectuală în comunism. Sándor Kányádi în documentele de arhivă și istorie orală” címmel tartok románnyelvű előadást. A levéltári kutatások eredményeit elsődlegesen a „Hatalom és értelmiség az államszocializmusban. Kányádi Sándor a Securitate irataiban” című monografikus kéziratban dolgozom fel. Jelen bukaresti kutatás részeredménye a Corneliu Pintilescu történészcollégával írt „A Vasfüggöny átjárhatósága, a Helsinki platform és a romániai disszidencia. Doina Cornea és Cseke-Gyimesi Éva a magányos tiltakozás és a szolidaritási hálózatok között” című szaktanulmány is, mely várhatóan a *Pro Minoritate* 2023 őszi számában fog megjelenni.

A kutatással kapcsolatos gyakorlati észrevételek (ideértve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

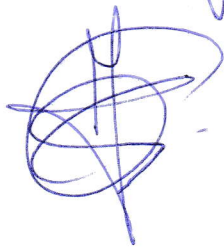
A COVID19-világjárvány következtében megváltoztak a bukaresti levéltári intézmények kutatási feltételei. Ennek megfelelően, a betartandó egészségügyi kívánalmakra tekintettel a Securitate Irattárát Vizsgáló Országos Bizottság Levéltárának kutatóterme mindössze 10 kutató együttes jelenlétét engedélyezi. További változás, hogy a korábbi flexibilis időpontfoglalás immár a múlté, és a kutatónak legalább két hónappal korábban kell erről és

a kutatandó dossziékról a levéltár alkalmazottjaival egyeztetnie. Igencsak ajánlott, arra is odafigyelni, hogy a levéltár augusztusban zárva tart és a kutatóterem ez idő alatt nem áll a nyilvánosság rendelkezésére.

Kelt: 2023. szeptember 6.

Jánosi Csongor

Jánosi Csongor

A stylized, handwritten signature in blue ink, consisting of a circle with several intersecting lines, creating a complex, abstract shape.